

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ԿՐԹՆՔ ՆԻ ԿԵԱՆՔ. Կրօնի եւ Ռաբայա-գիտութեան Գասեր (Ուղեցոյց ուսուցիչներու հա-մար) Հետեւելով Հայ եկեղեցւոյ Տօնացոյցին. նոխա-ցած զանազան պատմութիւններով, Սուրբ Գրական եւ արտաքին օրինակներով, երկրորդ սպագորութիւն: Պատ-րասեց **Բիւզանդ Աղիսեան:** Տպարան Ս. Յակոբ-եանց, Երուսաղէմ, 1932. էջ 349. գին 15 ֆրանք: — **Կրօնական Մատենադարան Բ.,** Հրատ. Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան: **Կեղոն.** Catholicossat Arménien Antélias, Rep. Libanaise:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Կրօնա-կան Մատենադարանին յոյժ գովելի եր-կրորդ հրատարակութիւնն է այս — մեծ աստուածաբանին ու բաղձնաճառ վարդա-պետին գործէն ետքը — որ ի լոյս կ'ընծայ-ուի ընտիր տպագրութեամբ՝ նախորդին նման՝ Ս. Աթոռոյս տպարանէն: Այն ա-ռաջագրութիւնը որուն իրականացման կը ձգտի այս երկը — արդէն իրական պակաս մը մեր մէջ — է կիրականօրեայ դպրոցի դը-րութեան — Կիլիկիոյ զոյգ վեհերէն ի-մաստուն եւ զրուատի արժանի խոհակա-նութեամբ մը ասկէջ տարիներ առաջ որ-դեգրուած եւ կիրառութեան զրուած ի Սիւրիա — շնորհիւ զարկ տալ բարձր-րէն կրօնական, ազգային ու բարոյիկ ա-ռողջ դաստիարակութեան մը՝ այժմէն իսկ ազգային երկսեռ պատանիներու միտքն ու հոգին ջանալով թրծել կրօնքի այն սեռն զգացումով, որուն իրապէս պապակը ունի հայ ժողովուրդը, մեծ մասամբ, իր բարքերը անուշելու եւ գերազանց կրօնին վեհագոյն իտէայնորուն սեւեռելու իր հոգ-ւոյն մշտական նայուածքը այս դարուս մանուանդ, երբ կրօնքն ու բարոյականը եղծող սկեպտական գաղափարներու հո-սանքին ալիքը այնքան յարաճուն թափ մը կը ստանայ աշխարհի այն ոլորտնե-րուն մէջ, ուր, դժբախտաբար, տար-տըղնուած է այս ազգին վերջամեայ սե-րունչը: Եթէ այս լինի զիտակէտը ուրկէ հարկ ըլլայ նայիլ սոյն ձեռնարկին, արգա-րեւ, կրօնք եւ կեանք — այս կրկին բա-ռերուն յարմար առնթրադրութիւնը ու-շագրաւ երևոյթ մը ինքնին — վերձանողի մտածողութեան մէջ տիրապէս սա մտա-ծումը կը թուի կանգաղել, թէ կրօնքի

յաւիտենական ու կենսունակ բունին վրայ պարտի վերընծիւղիլ անհրաժեշտաբար՝ ա-մէն կեանք:

Կրօնի դասը, ուստի, հարկ է որ ա-ւանդուի պատանութեան կամ անցման շրջանին, ինչպէս ան կը կոչուի սովորաբար մանկավարժական գիտութեան մէջ. վասն զի պատանիի հոգւոյն մէջ կրօնական զգա-ցումին կարիքը, յարացուցական առաքի-նութեանց հրայրքը, հերոսականին պաշ-տանքը, զեղեցիկին ու զեղեցկադիտակա-նին հիացումը, աշխարհութեան ինքնա-բերական զգացումը, ֆիզիքական՝ բարո-յական եւ իմացական բարգաւաճման հետ զուգընթացաբար, այս շրջանին մանա-ւանդ, երեան կուզայ՝ շեշտուած ձեւով մը: Արդարեւ, կրօնք եւ կեանք զէպ ժամա-նակին կուգան գոհացում տալու այդ ամե-նաբարի ու էական զգացմանց պէտքին:

Յառաջաքանին մէջ — «Պահ մը ու-սուցիչներու հետ» տխրոսուած — հեղի-նակը կը պարզէ նախ՝ այս անցման յու-զումնալից շրջանին թեակոխող պարմու-նիներու կեանքին մէջ արագօրէն տեղի ունեցող բարգաւաճումը, ապա կը հրա-ւիրէ ուսուցչութիւնը որ կարիկից ու քա-ջալերող վերաբերում եւ խելամոռող թա-փանցողութիւն ունենան անոնց խիստ գաղտնապահ վարմունքին ու միեւնոյն ժա-մանակ միշտ ջանադիր ըլլան որ դաստիա-րակութեան գործը իր բարի նպատակէն չվրիպի բնաւ: Յետոյ վճիտ եւ մեկին բառերով կը պարզէ այս ձեռնարկին նը-պատակն ու մեթոտը: Հեղինակը կը դի-տէ թէ այս երկին նպատակը եղած է առաւելապէս «ազգային ու քրիստոնէա-կան մաքուր նկարագիր մը մշակել» եւ միեւնոյն ժամանակ ուսանողութիւնը մղել «անկախաբար խորհելու եւ վճռելու» արդիւ-նաւոր այլ գծուարին գործին: Այս վերջին դատաստանով, ինչպէս զիւրաւ կրնայ մա-կաբերուիլ, հեղինակը որքան որ մէկ կողմէ կ'ուզէ սուր սլաք մը արձակել դաստիա-րակութեան հին կամ թողիկեան մեթոտի սրտին — որ արգարեւ հեռի էր անկախ խորհողութեան մը ուղղութիւնը տալէ ու-սանողի դատողութեան — նոյնքան միւս կողմէ կը փափաքի զրուատել, եւ իրա-ւամբ, հոգեբանական պնդութեանց թան-

կադրին արդիւնքը, որոնց վրայ հիմնուած է մանկավարժական արդի մեթոտը: Եւ եթէ մանկավարժը հետեւի այդ ցուցումներուն դաստիարակութեան գործը փայլուն արգասիքներ պիտի յառաջ բերէ, ահա տին մէջ ի քուն ձիրքերուն ուղղութիւն տալու և զանոնք ի գործունէութիւն առ խթնելու տեսակէտէն: Էսպէս ուսուցողական և մանկավարժական հետեւալ մեթոտը կը տիրապետէ ամէն մէկ դասին մէջ:

Նպատակ — զլսակարգութեան ներքեւ դասին կորիզը քանի մը բառերով կը պատկերացուի:

Օրուան խնդիր — տիտղոսին տակ կեանքէ առնուած թելադրող, շինիչ և հետաքրքրական գրուածքներ կը պատմուին:

Ս. Գիրքէն օրինակներ — գլուխով յաւիտենական Գիրքէն առնուած գեղեցիկ ու բիւրեղացած պատմութիւններ յառաջ կը բերուին:

Ուրիշ օրինակներ — խորագիրը կ'ընդգրկէ ազգային, եկեղեցական և օտար պատմութեանց էջերը զարդարող տիտան անձնաւորութեանց կեանքէն մանրադէպեր՝ զոգտրիկ ու հրապուրիչ ձևեր զգեցած:

Խորհրդակցութիւն — վերնագրով ուսանողը կը հրաւիրուի դասին շուրջ, վիճաբանութեան ձևին ներքեւ, ազատօրէն արտայայտուելու:

Մտածման պահ — ը դասին հոգին պարփակող ներշնչեալ և ներշնչող ազօթքով մը վերջ կը զնէ օրուան դասին:

Տղոց քննիւիք շաբաթուան մէջ — բարոյական կամ գործնական պարտականութիւն մըն է՝ թելադրուած յատակ բանաձուով մը:

Գիրքին Հեղինակը հաւատարմօրէն կը հետեւի Հայ Եկեղեցւոյ Տօնացոյցին. իր գործը սկիզբ կ'առնէ Աստուածայայտութեան կամ Տեսան մերոյ Յնդդեան տօնէն. սպա յաջորդաբար — մերթնդ մերթ փոքր ընդմիջարկութիւններով ուր, ազգային կամ օտար վիճաներու կեանքէն զմայլելի և շինիչ գրուածքներ կը պատմուին — միւս չորս տաղաւարներուն խորհուրդին վսեմութիւնը, ընտանի ու նկարէն օճով, կը պարզուի պատանիներուն տննենդ հոգւոյն ու միտքին առջեւ՝ ընդհուպ գործնական կեանքի վերածուելու գիտումով:

Այս դասերը — թիւով 42 — արդի ման-

կավարժական մեթոտին բովէն կ'անցնին առ հասարակ, զիրքին սկիզբէն մինչեւ վերջը: Վերատեսութեան (վերաքաղ) օրինակ մըն ալ գրուած է իրեւ նմոյշ:

Գիրքին վերջը կայ զեկոյց մը որ կը բացատրէ Կրօնական Մասնաւորացի — ին նպատակը:

Ահա հակիրճ բառերով ուրուագիծը այս խնամեալ ու սիրուն աշխատութեան: Յարգելի մանկավարժին զըջին ու միտքին ազնիւ ծնունդն է ան:

Զերմայէս կը յանձնարարենք այս զիրքը հայ վարժարաններուն, և մասնաւորաբար հայ պատանւոյն կրօնական և բարոյական դաստիարակութեամբ հետաքրքրուողներուն, որոնց կը նուիրէ հեղինակը իր այս աշխատութիւնը:

Հ.

ԴԻՒԱՆ ՍՈՒՐԲ ԶԱԿՈՐԱՅ

ԺԲ

Սարգիս Թեփրսաղի Կ. Պոլսէն՝ առ Եղիաշ Գար Այնթապցի ի Հալէպ:

Երջանիկ և երանաշնորհ սուրբ հայրապետի հանուրց ամենայն հայոցս զարմի և իմոյ յուսոյ և յարկ ապաւինութեան տեսանս տէր Եղիազար վարդապետի և սրբօրոնեալ հայրապետի նուաստ յետեւալ և կրսէր որդեկէ և ծառայէ քումմէ՝ Սարգիս ումմի բանասիրէ մատուցի երկրպագութիւն սուրբ աստուածացեալ աջոյգ հանդերձ արտասուաթոր ակամբ և յոյժ արտիւ փափաքմամբ և կարօտիւ. և ևս խնդրեմք ի յապնիւիտ Քարերարէն, զի իրեւ զջահ անշիջանելի պահեսցէ զտէրդ մեր ի պարծանս իմ և իմոցս ամենայնի. ամէն:

Նաեւ ընդ սմին խնդրեմ ի վիհ մեծութենէդ, որ զհայրական գութն քո մի՛ խնայեսցես, այլ զթալով զթասցիս և խանդադատեսցիս ի վերայ իմ, և մխիթարեալ սփոփեսցես զմեզ և ևս ի սուրբ աղօթիցդ մի՛ մոռանայցիս զանառակ որդեակն քո և մի այլ և այլ ստախօս մարդկանց հաւատասցես, ինչպէս որ այս քան ամ է զոր բարդեալ կուտեցին, զիզացուցին ի վերայ իմ սնտախ բանս և զտէրդ իմ յակամայ